

”Trotskij fördömer Eastman”

[Under diskussionerna inom bolsjevikpartiet 1925-26 var Trotskij belagd med munkavle och utan möjlighet att försvara sig utanför partiet. Och inte nog med det: den enda gång han tilläts uttala sig offentligt var för att tvinga honom att ljuga om sig själv och oppositionen.

*I maj 1925 publicerades Max Eastmans bok **Efter Lenins död** i USA, och den innehöll den första sanna redogörelsen för kampen inom partiet och den första offentliga rapporten om Lenins testamente. Två månader senare nådde boken Sovjetunionen och gav upphov till något av en skandal. Eastman var en amerikan som sympatiserade med kommunismen. Han hade vunnits över till oppositionen i Moskva och hade fått upplysningar om kampen i partiet från Trotskij. Publiceringen av Eastmans bok kom samtidigt med en våldsamt kampanj mot oppositionen. Med tanke på oppositionens ovilja att provocera fram en sammandrabbning orsakade den ett svårt dilemma. Oppositionen hade hotats med uteslutning om den gav sig in på offentliga debatter. Publiceringen av en bok av en person som var känd för att vara Trotskijns vän gav intryck att vara ett lömskt ingripande i diskussionerna. För att undvika anklagelser för detta var Trotskij tvungen att antingen ta på sig eller förneka ansvar för boken, han kunde inte hålla tyst. De övriga ledarna i oppositionen ville inte dras in i grälet om Eastmans bok, och de uppmanade Trotskij att avsvära sig allt ansvar för den. Men politbyrå krävde att han skulle förneka historien om Lenins testamente, och dikterade villkoren för hans förnekande. För att förhindra ett återupptagande av fiendligheterna tvingades alltså Trotskij att förneka något som han visste var sant och hjälpa till med förfälskningarna och den vrångbild som gavs av honom.*

Stalinister i bl a USA utnyttjade senare detta och påstod att Trotskij hade ”fördömt” Eastman.

Under sin exil i Alma-Ata skrev Trotskij senare ett brev till N I Muralov om denna händelse. Detta brev finns på marxistarkiv.se.]

Brev om Eastmans bok

(1 juli 1925)

Kort efter att jag återkom från Suchum till Moskva fick jag genom en telegramförfrågan från kamrat Jackson, som är redaktör för *Sunday Worker* i London, reda på att det hade publicerats en bok, *Efter Lenins död*, som den borgerliga pressen utnyttjade för att angripa vårt parti och Sovjetregeringen. Visserligen publicerades mitt svar till Jackson i pressen,¹ men det kan vara lämpligt att upprepa första delen av det här: ”Den av eder ovannämnda boken av Eastman är av mig obekant. De borgerliga tidningar, som citerar boken, har icke nått mig. Naturligtvis avböjer jag i förväg kategoriskt varje mot Rysslands kommunistiska parti riktad kommentar.”

I telegrammet protesterade jag också mot insinuationerna att jag blivit för borgerlig demokrati och frihandel.

Senare fick jag boken i fråga (*Efter Lenins död*) av kamrat Inkpin, sekreterare i Storbritanniens kommunistiska parti, som också skickade mig ett brev med samma innebörd som kamrat Jacksons telegram. Jag hade inte för avsikt att läsa Eastmans bok, än mindre reagera på den, eftersom jag förutsatte att mitt telegram till kamrat Jackson, som publicerades i den brittiska och utländska pressen, var helt tillräckligt. Men partikamrater som hade läst boken menade att eftersom författaren hänvisade till samtal med mig, så skulle min tystnad kunna tolkas som ett indirekt stöd för boken, som helt och hållet riktas mot vårt parti. Detta förpliktigade mig att ägna större intresse åt Eastmans

1 Se slutartikeln – öa.

bok, och framförallt läsa igenom den noga. På grundval av vissa interna händelser i vårt parti, diskussionerna om demokrati i partiet och den statliga styrningen av vår ekonomi, drar Eastman slutsatser som helt och hållet riktas mot vårt parti, och om man skulle ge dessa slutsatser någon tilltro så skulle de misskreditera både partiet och Sovjetregeringen.

Vi ska först behandla en fråga som inte bara är av historisk betydelse, utan dessutom för närvarande ytterst aktuell: Röda armén. Eastman hävdar att eftersom det har skett förändringar bland dess ledare så är Röda Armén splittrad, den har förlorat sin stridsförmåga, etc. Jag vet inte var Eastman har fått alla dessa uppgifter. Men det är uppenbart att de är absurda. Vi skulle hursomhelst inte råda de imperialistiska regeringarna att grunda sina överväganden på Eastmans avslöjanden. Han märker dessutom inte ens att han med detta sätt att karakterisera Röda Armén ger nytt liv åt den mensjevikiska myten att vår armé har en bonapartistisk karaktär, att den liknar ett pretorianskt garde. Ty det är uppenbart att en armé som kan "splittras" på grund av att man har bytt ut dess ledare varken är proletär eller kommunistisk, utan bonapartistisk och pretoriansk.

I boken citerar författaren ett stort antal dokument och hänvisar till episoder som han har hört i andra hand eller ännu mer indirekt. Denna lilla bok innehåller således ett stort antal uppenbart vilseledande och felaktiga påståenden. Vi kommer bara att behandla de viktigaste av dessa.

På flera ställen hävdar Eastman att centralkommittén har "dolt" och undanhållit partiet ett stort antal ytterst viktiga dokument som Lenin skrev under den sista tiden av sitt liv. (Dokumenterna i fråga är breven om den nationella frågan, det ökända "testamentet", etc.) Detta är rent förtal mot vårt partis centralkommitté. Eastmans ord ger intrycket att Lenin skrev dessa brev, som är rådgivande och behandlar partiets inre organisation, i syfte att publicera dem. Det är inte alls i överensstämmelse med fakta.

Under sin sjukdom skickade Lenin upprepade gånger brev och förslag till partiets ledande organ och kongresser. Det måste definitivt slås fast att alla dessa brev och förslag undantagslöst kom fram till sin bestämmelseort och kom till den tolfte och trettonde kongressens delegaters kännedom, och de har undantagslöst utövat ett inflytande på partiets beslut. Om inte alla dessa brev har publicerats så beror det på att författaren inte avsåg att de skulle publiceras. Kamrat Lenin har inte efterlämnat något "testamente", karaktären på hans relation till partiet och själva partiets natur utesluter möjligheten av ett sådant "testamente". Med beteckningen "testamente" menar den borgerliga och mensjevikiska pressen i allmänhet ett av kamrat Lenins brev (som har ändrats så mycket att det nästan är oigenkännligt) där han ger partiet några organisatoriska råd. Den trettonde partikongressen ägnade största uppmärksamhet åt detta och de andra breven och drog de lämpliga slutsatserna. Allt tal om ett dolt eller förvanskat "testamente" är ingenting annat än en föraktlig lögn som är riktad mot kamrat Lenins verkliga vilja och mot det av honom skapade partiets intressen.

Eastmans påstående att centralkommittén var angelägen om att dölja (det vill säga inte publicera) kamrat Lenins artikel om arbetar- och bondeinspektionen är lika osant. De olika uppfattningar som uppstod kring denna fråga i centralkommittén – om det i detta fall överhuvudtaget går att tala om "olika uppfattningar" – var av helt underordnad betydelse, och rörde bara frågan om publiceringen av Lenins artikel skulle åtföljas av ett uttalande från centralkommittén som påpekade att det inte fanns någon anledning att frukta en splittring.

Men även i denna fråga nådde man under samma möte fram till ett enhälligt beslut. Samtliga medlemmar i centralkommitténs politiska och organisatoriska byråer som var närvarande på mötet skrev under ett brev riktat till partiorganisationerna, som bland annat innehöll följande stycke: "Utan att i detta rent informativa brev gå in på den kritik som kamrat Lenin vid den tidpunkten förde fram i sin artikel mot de historiskt möjliga riskerna, så anser medlemmarna i de politiska och

organisatoriska byråerna det nödvändigt att för att undvika varje möjlighet till missförstånd enhälligt förkunna att det inte finns något i centralkommitténs inre arbete som ger anledning att frukta faran för splittring.”

Inte bara finns min namnteckning under detta dokument tillsammans med övriga undertecknare, utan texten skrevs också av mig (27 januari 1923).

Med tanke på att detta brev, som gav uttryck för centralkommitténs enhälliga uppfattning om kamrat Lenins förslag rörande arbetar- och bondeinspektionen, även är undertecknat av kamrat Kujbysjev så finns det här en vederläggning av Eastmans påstående att kamrat Kujbysjev placerades i ledningen för arbetar- och bondeinspektionen i egenskap av ”motståndare” till Lenins organisationsplan.

Eastmans citat ur ”testamentet” är lika felaktiga. Testamentet publicerades i *Sotsialistitjeskij Vestnik* och stals så att säga ur partiets arkiv av kontrarevolutionärer. I själva verket passerade de ord som publicerades i *Vestnik* många händer innan de hamnade i denna tidning. De ”fräschades upp” gång på gång och förvrängdes så mycket att det är helt omöjligt att återge deras ursprungliga innebörd. Det är möjligt att förändringarna gjordes av tidningens redaktion.

Eastmans påstående att centralkommittén beslagtogs mina pamfletter och artiklar 1923 och 1924, eller någon annan gång eller har använt andra medel för att förhindra dem att publiceras, är inte sanna och grundar sig på fantastiska rykten.

Eastman har också fel när han hävdar att kamrat Lenin erbjöd mig posten som ordförande för folkkommissariernas råd och arbetar- och försvarsrådet. Jag hade inte hört talas om det förrän jag läste Eastmans bok.

En noggrann genomläsning av Eastmans bok skulle utan tvekan ge mig möjlighet att peka på fler felaktigheter, misstag och misstolkningar. Men jag tror inte att det är av intresse att gå längre.

Den borgerliga och i synnerhet den mensjevikiska pressen utnyttjar Eastmans uttalanden och citerar ur hans hågkomster, för att betona hans ”nära förbindelser”, hans ”nära vänskap”, med mig (i egenskap av min levnadstecknare) och ger med hjälp av sådana indirekta metoder hans slutsatser en betydelse som de inte har och inte kan ha. Jag måste därför ägna några få rader åt denna fråga.

Den verkliga karaktären på mina relationer till Eastman framgår kanske bäst i ett affärsbrev som jag skrev ett bra tag innan någon tänkte på Eastmans bok *Efter Lenins död*.

Under min vistelse i Suchum fick jag från en av mina vänner i Moskva, som ger ut mina böcker, ett manuskript av... herr Eastman med titeln *Leo Trotskij: portätt av en ungdom*. Min medarbetare berättade i ett bifogat brev att manuskriptet, som författaren hade skickat till det statliga förlaget i syfte att ges ut på ryska, hade gjort ett märkligt och ovanligt intryck på oss på grund av den sentimentalitet som genomsyrade det.

Jag svarade på följande sätt i ett brev från 3 april 1925: ”Även utan att vara bekant med innehållet i Eastmans manuskript är jag helt överens med dig om att det är olämpligt att ge ut boken. Trots att du haft vänligheten att skicka mig manuskriptet kan jag inte läsa det. Jag har absolut ingen lust att göra det. Jag tror säkert att det inte passar vår smak, i synnerhet inte vår ryska och kommunistiska smak.

”Eastman har under lång tid försökt övertyga mig om att det är väldigt svårt att intressera amerikanerna för *kommunismen*, men att det går att intressera dem för *kommunisterna*. Hans argument har varit ganska övertygande. Av denna anledning gav jag honom en viss om än begränsad hjälp. Det

brev jag skickade till honom visar dessa begränsningar.² Jag visste inte att han hade för avsikt att publicera sin bok på ryska, annars skulle jag troligen ha förvarnat det statliga förlaget vid den tiden att inte ge ut den. Jag kan inte hindra Eastman att ge ut boken utomlands, han är en 'fri författare'. Under en period bodde han i Ryssland och samlade ihop material, för närvarande befinner han sig i Frankrike, kanske till och med i Amerika. Ska jag be honom om en personlig tjänst att inte ge ut boken? Jag är inte tillräckligt väl bekant med honom för att göra det. Och en sådan begäran vore knappast passande.”

Jag upprepar att ämnet för detta brev var ett utkast till en biografi, historien om min ungdom fram till omkring 1902. Men tonen i mitt brev lämnar inte något utrymme för tvivel om naturen på min relation till Eastman, som inte på något sätt skiljer sig från de relationer jag har till andra utländska kommunister eller ”sympatisörer” som har vänt sig till mig att få hjälp att förstå oktoberrevolutionen, vårt parti och sovjetstaten – det kan inte vara frågan om något annat.

Eastman hänler med tarvlig självsäkerhet åt ”donquijoteriet” i mitt förhållande kamraterna i centralkommittén, om vilka jag har talat vänskapligt även under de mest förbittrade diskussioner. Eastman verkar tro att han är kallad att rätta till mitt ”misstag” och han karakteriserar de ledande kamraterna i vårt parti på ett sätt som inte kan kallas något annat än förtal.

Av ovanstående inser vi att Eastman har försökt bygga sin konstruktion på en helt rutten grund. Han griper tag i isolerade händelser i vårt parti under loppet av vissa diskussioner för att, genom att förvränga innebörden av fakta och på ett löjligt sätt överdriva förhållandena, förtala vårt parti och undergräva förtroendet för det.

Men jag tror att en uppmärksam och tänkande läsare inte kommer att behöva undersöka Eastmans påståenden och hans dokument (som inte alla har möjlighet att göra) utan att det räcker att fråga sig: om vi antar att Eastmans påstående om de ledande kamraterna i vårt parti ens är delvis riktiga, hur var det då möjligt för detta parti att resa sig efter åratals av illegalt arbete? Hur skulle det ha kunnat stå i ledningen för miljontals människor, genomföra den största revolutionen i historien och bidra till bildandet av revolutionära partier i andra länder?

Inga ärliga arbetare kommer att tro på den bild som Eastman målar upp. Den innehåller själv sina egna motargument. Oavsett Eastmans avsikter så är detta fuskverk ingenting annat än ett verktyg för kontrarevolutionen, och det kan bara tjäna intressena hos kommunismens och revolutionens inbitna fiender.

(Översättning från engelska: Göran Källqvist.)

2 22 maj 1925 besvarade jag Eastmans upprepade krav på följande sätt: ”Jag ska göra mitt yttersta för att hjälpa dig med samvetsgrann information. Men jag kan inte gå med på att läsa ditt manuskript, ty det skulle göra mig ansvarig inte bara för fakta, utan också för karakteriseringar och bedömningar. Det är naturligtvis omöjligt. Jag är beredd att ta ett – om än begränsat – ansvar för de faktiska informationer jag skickar dig som svar på din begäran. För allt annat bär du ensam ansvaret.”